

TERVEYS ON ELON SISKO

SUOMEN LAPSILLE
OMISTI TOHTORI ENO

BOV

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA, HELSINGISSÄ

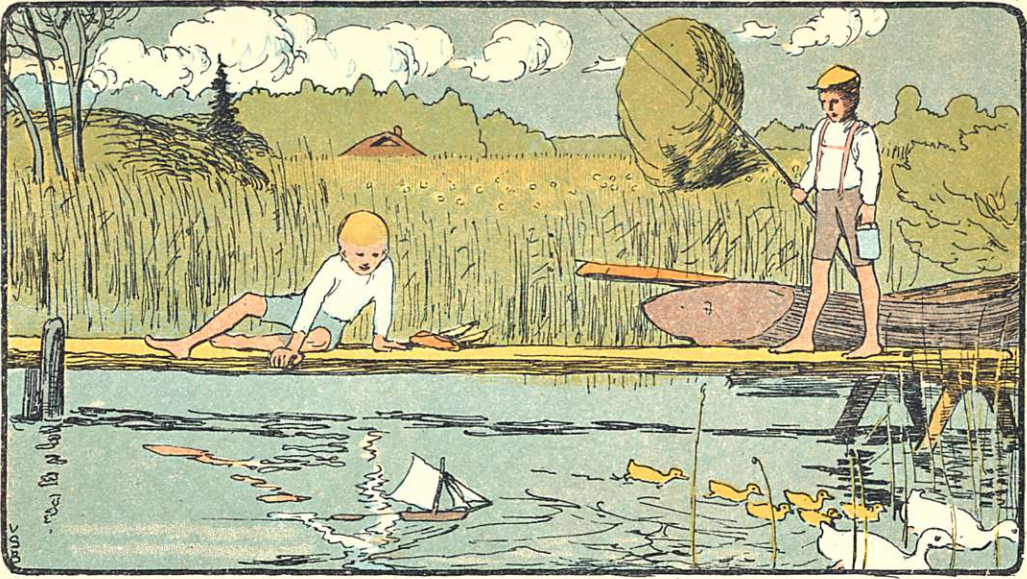

UNIV. BIBLIOTH.
* 1909 *
HELSINGFORS

TERVEYS ON ELON SISKO

SUOMEN LAPSILLE

OMISTI

TOHTORI ENO

Ohjaus E. Enon

SUOMEKSI SOVITTI A. N.

*Reipas mieli, iloisuus,
hyvä tahto, uutteruus,
ruumis siisti, puhdas tunto —
siin' on terveys ja kunto.*

HELSINKI
KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA

HELSINKI
LILIUS & HERTZBERG OSAKEYHTIÖ
1908

Mikä terveys on?

Terveys on elon sisko, turva, parhain toveri,
taudilta ja kuolemalta elämää se kaitsevi.

Terveys on tietämättä olla tuskain vainoa;
terveys ei tunne, salli velttouden painoa.

Terveen ruumista ei kalva mikään kipu jäytävä;
terveen hengen hilpeyttä miel' ei sorra nyrpeä.

Terveys se päivän työstä ilon ihmiselle tuo,
vaivan palkaks uupuneelle sulon tyydytyksen suo.

Terveys on kännen tarmo, jänteveyttä lihasten;
terveys suo reippaan mielen, elonhalun herttaisen.

Terveys se löytää riemun vakavuudess' elämän;
ken on terve, nurinatta kohtaloonsa tyytyy hän.

Terveys voi hellän mielen lujaan tahtoon yhdistää,
terveen aatoksilla aina ylevä on määränpää.

Terveyttä rakkaus on kodin, heimolaisien,
terveyttä lempi suuri synnyinmaahan kalliisen.

Terveyttä myös on luonnon kauneuden tajunta,
terveyttä ihastella luomistöiden suuruutta.

Terveys on lahja parhain, jonka Luoja suonut on;
kullanloiste, rikkaus sen rinnalla on arvoton.

Pieniä muistosääntöjä.

Illoin aikaisin asetu,
niin on onnekas unesi.

*

Riisu, kun rupeat maata;
puku on vaiva vuotehella.

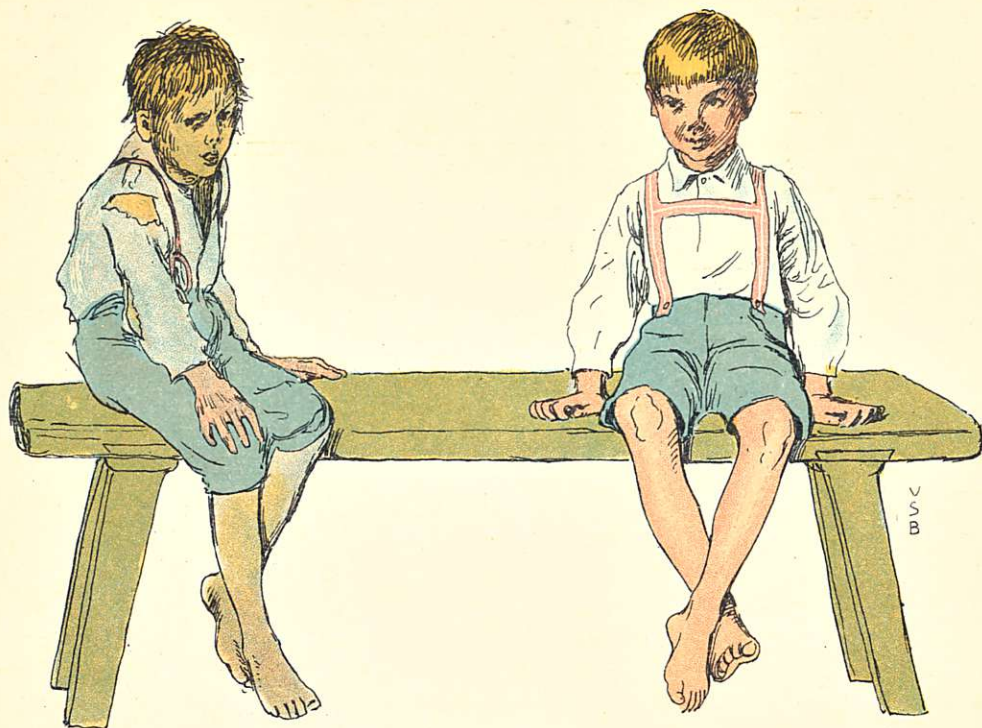
*

Vuode maattava monien
hyvinvoinnin haitaksi on.
Yksin kunkin kaunehinta
olla vuoteella omalla.

*

*

Puhtaus.

Puhtaus mieleni virkeäks saa,
puhtaus vertani vahvistaa,
puhtaus elvyttää elämän nesteet,
puhtaus terveyden särkevi esteet.

Puhtaus silmälle loistehen suo,
puhtaus muotomme siivoksi luo;
terveys riemuitsee puhtaudelle,
puhtaus tyydytys on sydämelle.

Puhtauden puutteessa tukkeutuu
ihomme tärkeiden huokosten suu;
puhtaus avoinna pitää sen tien
vaihdolle ilman ja viennille hien.

Puhtaus ihon luo nuortehikkaan,
siivottomuudesta vaaraa on vaan,
tautien iduille tarjoo se majaa;
puhtaus kaikki ne loitolle ajaa,

Kasvot nuo lian riuduttamat,
silmät syvälle-kuoppaisat,
ilme kärsivä, murheisen-musta
kuvaa terveyden kadotusta.

Juhlaverhossa puhtauden
viihtyy terveys parhaiten;
sulla on ehtona vointis ja työs:
puhtaus sielun ja ruumiin myös!

Ihmisruumis:

Huomaa, kuinka ihmeinen
elämän on maja,
riemun, murheen, tunteiden
kaikein suojustaja,
jossa täyttyy elon lain
kaikki vaatimukset.

Pää ja kädet, vartalo,
jalat — ne on tässä
ulko-osat ihmisen
ruumiiss' ylevässä;
silmät, korvat, nenä, suu
on sen kaunistukset.

Vahvat sidekudokset
liittää majaa tätä,
monet kalliit elimet

hoitaa elämätä,
toiset taas sen siivet suo
ajatuksillemme.

Luinen runko sisäinen
ruumistamme tukee,
iho kaikkialla sen
verhollansa pukee;
miss' on paikka elinten,
kohta mainitsemme.

Aivot, sielun asunto,
peitoss' on pääluiden,
hermosäikeet välillä
aivojen ja muiden
ruumiinosain viestejä
vievät sekä tuovat.

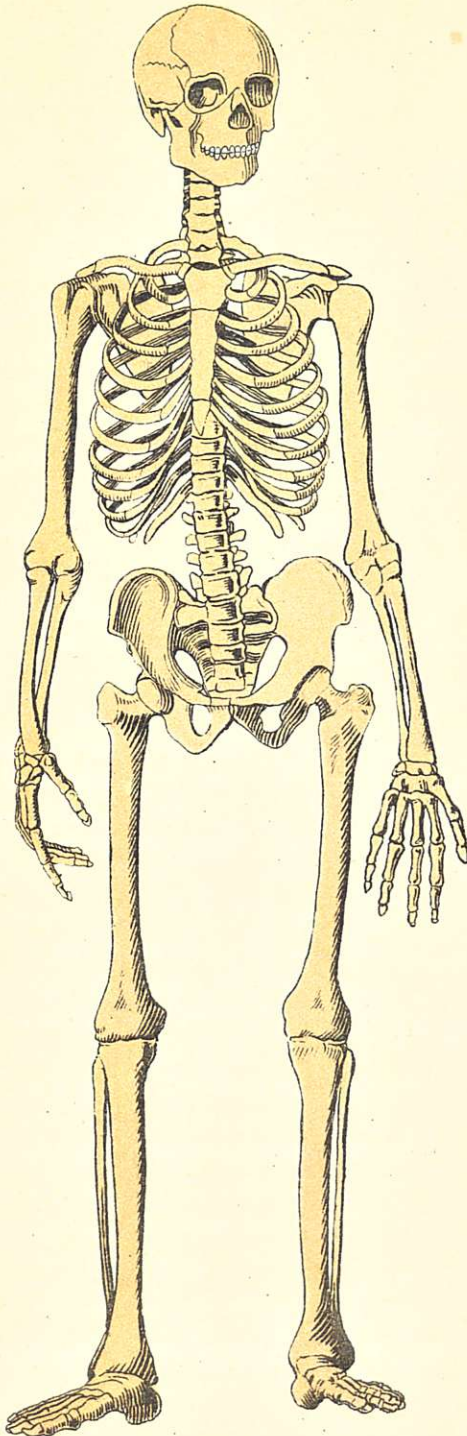
Rintakehä kylkiluin
suoja keuhkojamme,
laajeten ja supistuun;
sydän rinnassamme
sykkii siinä sijassa,
minkä keuhkot suovat.

Pehmeen vatsaontelon
huomaat rinnan alla,
maha, maksa, suolet on
siinä piilosalla,
munuaista kaksi ja
rakko on myös siellä.

Osat nää ne kaikki on
kokonaisuus yksi;
menestys ei yhteinen
joudu ehkäistyksi,
kun ei osa yksikään
palvelustaan kiellä.

Luusto.

Ruumihille
luumme kovat

vakavuudeks
suotu ovat.

Niiden turvin
pystyss' olen,

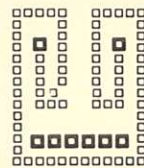
jaloin maata
käyn ja polen,

pysty-päisnä,
suorin selin

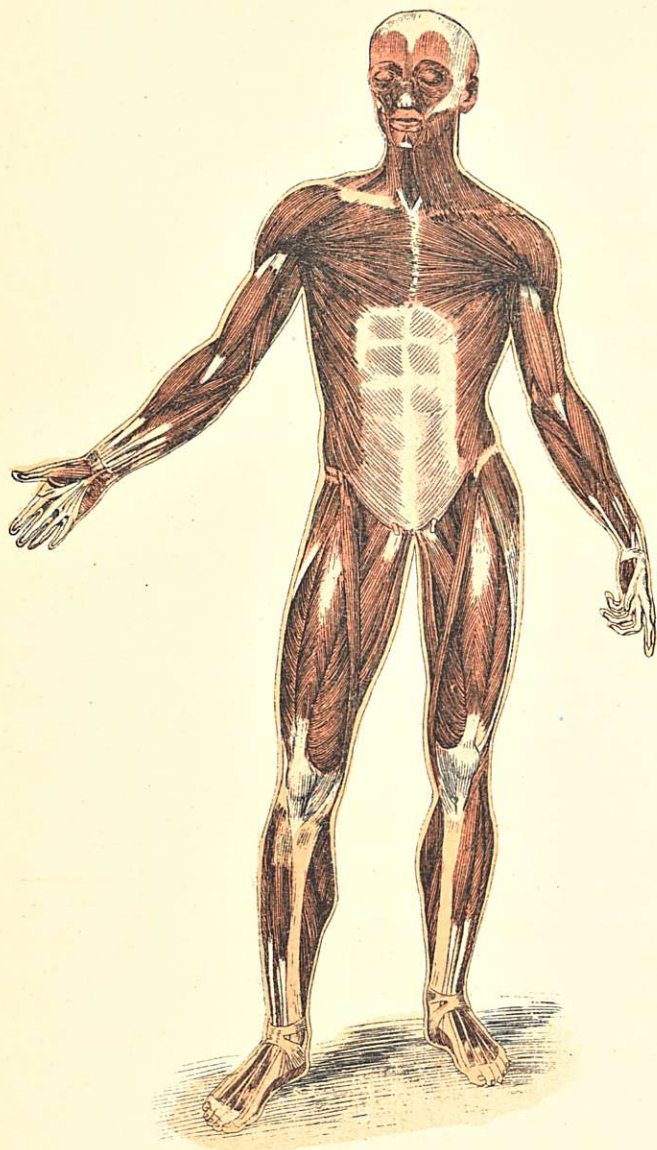
käyskelen ja
käyskentelin,

niinkuin sopii
ihmisien

korkealle
pyrkivien.

Lihakset.

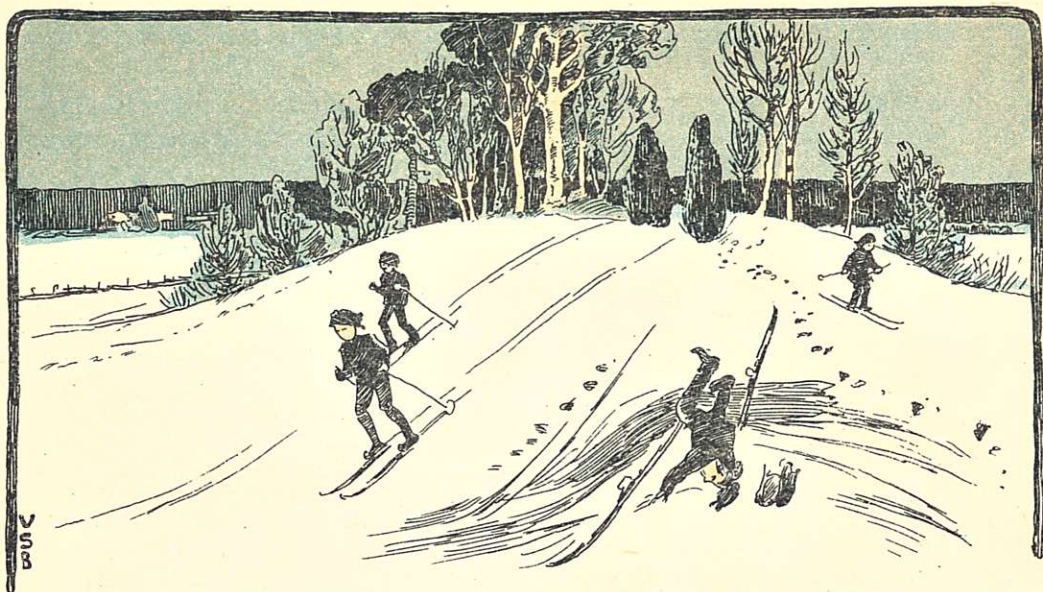
Lihakset ryhmin on vaihtelevin
liittynehet, näet kuvastakin;
punaiseks siinä on merkitty ne,
lihaksi niitä me mainitsemme.
Lihakset sitoo,
jänteheet nitoo
luustomme yhdeksi koneistoksi,
joskus mi liikkuvi sievoisesti,
toiste taas tempoo ja iskee kuin kukaan
fysiikan vankkojen lakien mukaan.

Kättä kun tahdon ma nostaltaa,
määrätty lihasryhmäke saa
aivoilta käskyn ja supistautuu,
niin käsi nousee, siin' auta ei muu.
Raajojen työnti,
tai kädenlyönti,
jonka sa tuttavain kohdaten teet,
syntyvi, lihakset kun levänneet
herää ja yhtehen vetäytyvät.
Siinä ne liikunnan synnyt on syvät.

Jos minä juoksen tai varpailla käyn,
selkäni oikasen, kyyristäyn,
lihakset siitä ne tointa vain saa;
työssä ain' olla ja ei valittaa,
niill' on se taakka
kuolohon saakka.
Tiedäpä vieläkin: lihakset ne
lämpöä hankkivat ruumiillemme;
liikunto luo näet lämpöä aina;
niin se on maksettu voimien laina.

Mitä lihakset kaipaavat?

Lijke lihasta vahvistaa,
elinnettettä niin se saa;
vahvemmaksi se kasvaa ain',
tekee, mitä ma tahdon vain.

Mutta lihakset työttömät,
jäävät heikoksi, nääntyvät;
voima, niissä mi kätköss' ois,
kuolee, riutuvi kaikki pois.

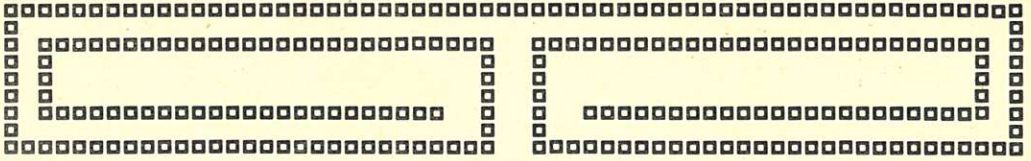
Sydämen', käsivarteni
tekee urheilu vahvaksi;
ruumis siitä se varmistuu
vankaksi kuten tammipuu.

Puhtaussääntö.

Joka päivä käteni
usein pesen puhtaaksi,
illoin aamuin erittäin

sekä syömään käydessäin;
kaulan, korvat, kasvot mä
pesen kerran päivässä.

Iho.

Iho ruumiin ympäröi,
muodon sille luopi,
sinne tänne aukkoja
siihen jäädä suopi:
suulle yksi aukko jäi,
nenälle taas kaksi,
kaksi silmille ja kaks
korvaks molemmaksi.

Iho pääsi verhoksi
tukan kasvattaapi,
kasvot kaunistukseksen
kulmakarvat saapi,
ja jos miehen alku liet
päässet miehen ikään,
parran leukaasi sä saat,
viikset myös niinikään.

Vallitessa kylmän sään
ihon luota veri
rientää ruumiin keskuksiin,
miss' ei halla peri;
kun on helle heinäkuun,
iho hikoilulla
ruumistas jähdyttää,
ett' ois helppo sulla.

Kuinka pysyn puhtaana.

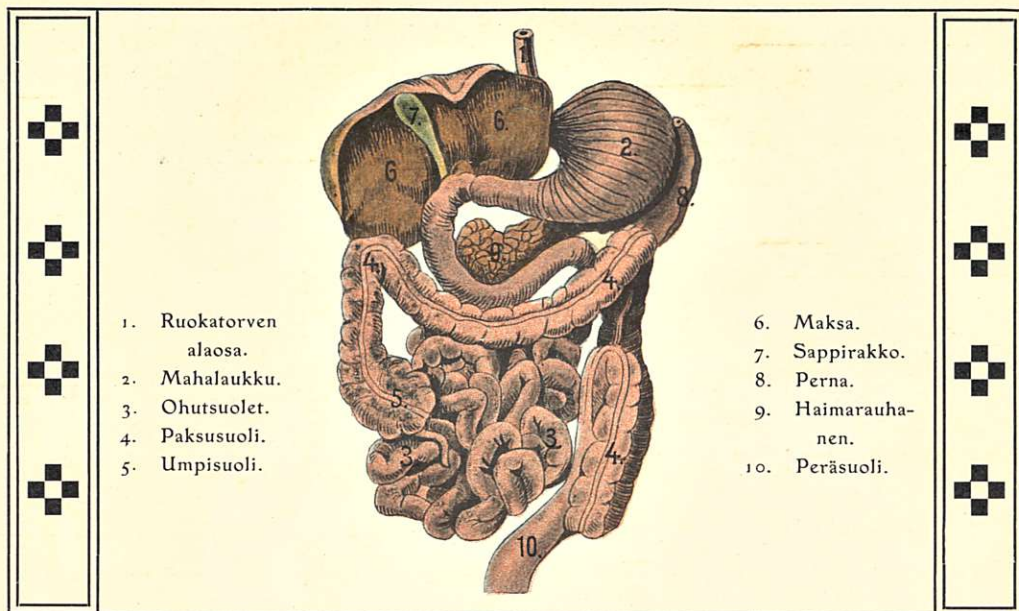
Saan joka viikko kylpeä,
ja tyytyvällä mielellä
mä ruumiin aivan kokonaan
niin puhdistaa ja pestä saan.
Niin pääsen viikon hiestä,
saan silloin puhtaan paidan mä
ja suloisuutta siisteyden
ma monta päivää nautitsen.

Ma kaulan, kasvot, korvani
jok' ilta pesen puhtaaksi,
niin ettei lian pilkkua
voi kenkään niissä huomata,

kun paita pehnaantua vois,
sen pesuajaks riisun pois,
ja tapaa tätä noudattain
on tyynynpäällys puhtas ain'.

Mut täss' ei vielä kyllältä,
jos siisti tahdon olla mä,
saan säästämättä saippuaa
käsiä altis puhdistaa
ja pestä kynnet harjalla,
niiss' ettei nähdä mustuutta.
Kun vielä niistä nenäni,
ken siisteysttäni soimaisi?

1. Ruokatorven alaosa.
2. Mahalaukku.
3. Ohutsuolet.
4. Paksusuoli.
5. Umpisuoli.

6. Maksa.
7. Sappirakko.
8. Perna.
9. Haimarauhanen.
10. Peräsuoli.

Ruuansulatus.

Kaiken, min juomme,
huulille tuomme,
ruuankin huulin ottavi suu;
hampaat ne syövät,
hienoksi lyövät
leivän tai jos se särvin on muu.

Kieli se kääntää,
maistaa ja vääntää,
niljakan purun ruuasta luo;
nielu saa niellä,
siit' ei se kiellä,
kaiken min nälkä suuhumme tuo.

Suulta on suru,
kun putos puru
vatsahan kautta emättimen;

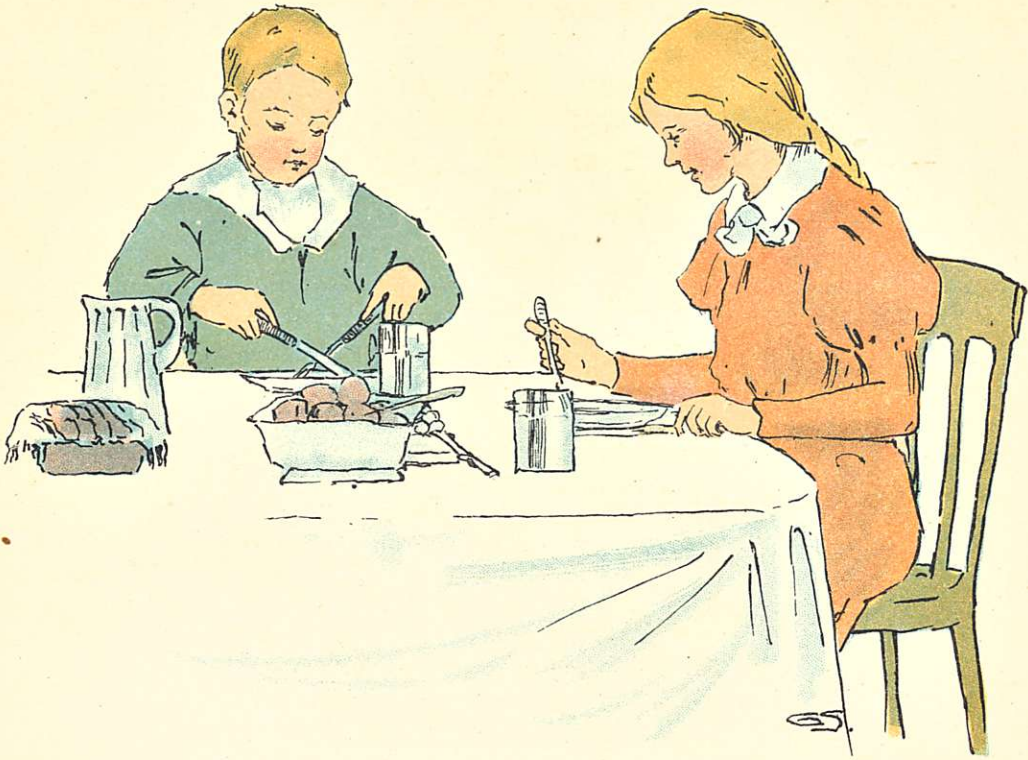
vatsassa sadat
kiehuvi padat
happojen, mahanestehien.

Poissa on este,
happo ja neste
ruuan nyt perin runtelevat;
möyhynä jatkaa
suoliin se matkaa,
siellä on uudet liuottajat.

Seinämä suolen
kelpaavan puolen
imee ja veren voimaksi vie,
mut jätemuona,
hyödytön kuona
painuu ja poistuu, mistä on tie.

Näin sinun on syötävä.

Kätes peskösi edellä
saippualla ja vedellä!
Aikaa itsellesi suo,
kun sä astut pöydän luo!
Älä ahmi, tyynnä syö!
Huolta vaatii joka työ.
Ruualla ällös revä suuta,
ei se lautaseltas muuta.
Pala suuhus sopiva
pistä, pure tarmolla,
ett' on ihka hieno se,
sitten vasta nielaise!

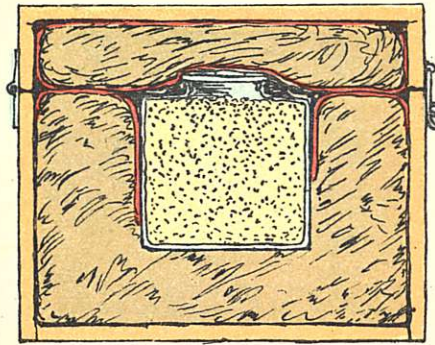
Pure huulin suljetuin
ett'et maiskuttele suin
niinkuin pienet porsas-nassut,
joiden tavat on niin hassut.
Täynnä suu et haastaa saa;
ensin vaiti hienontaa,
vihdoin niellä täytyy pala —
sitten kertomukses ala!
Jos juot joka palalle,
puremistas haittaa se;
syötyäs juo viimeiseksi
suun ja kaulan huuhteheksi!

Hyvä aamupuuron valmistuskeino.

Illalla jo hetkinen
puuropataa keitetään,
sitten sisään heinien
laatikkoon se peitetään.
Siellä lämmin kaiken yötä
salpauksissa tekee työtä,
aamuun puuron valmistaa.

Sulla kystä, sulavaa
puuroa on noustuasi;
sitä syöt, ja ruumiissasi
uudet voimat versoa.
Eikä äitis puuron vuoksi
tarvinnutkaan lieden luoksi
kovin varhain kiiruhtaa.

Pieniä muistosääntöjä.

Jos on pääsi peiton alla,
hengitykses häiriysi.
Kätten piilossa pitely
tapa on nurja noudatella.

Pehmyt vuode pehmeäksi
nukkujansa nuuduttavi.
Kova vuode kelpolailla
terveyttäsi tukevi.
Hyvä on maata huovan alla
paksun peittehen sijasta.

Aamuin vuoteella virua
tapa on huono, turmeleva.
Pian nouse peiton alta,
pian vaatteihis varustu.
En sun unhottavan sallis:
»Aamuhetki kullan-kallis.»

Suunhoito.

Jos illoin maatapannessas
sa tyystin harjaat hampahas
ja ruuantähteet huuhdot pois,
paremmin niit' et hoitaa vois.

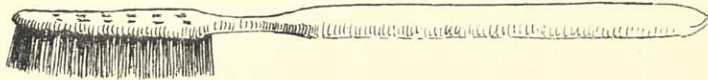
Jos mätä kylvi siemenen
ja reikä syntyi hampaasen,
myös terveet hampaat vaarassa
samalla ovat saastua.

Luo lääkärin siis kiiruhda.
Kenties voi hampaas paikata;
jos ei, niin pois se nyhdätä,
niin toiset voivat säilyä.

Kun hampaat sulta turmeltu,
niin kärsii myöskin ruumis muu;
Suu täynnä hammasmätää on
kuin likakaivo siivoton.

Mut ansainnut on korkeemman
se elin arvon, kunnian,
mi aatosten on tulkkina
vapaassa ihmispuheessa.

Siis valvo vireydellä,
ett' on sun suusi siistinä
ja hampaas puhtaat, valkeat
kuin jalokivet kirkkahat.

Saunakylpy.

Kun pellolta kuhilas korjattu on
 ja kellervä koivu on puol'-alaston,
 kun syys-ilta synkeä yllättää,
 kun tumma on taivas ja kolea sää,
 valontuikutus akkunan pienoisen
 se kertovi saunan jo lämminnehen.

Sen tien haen kaidan,
 mi vieritse aidan
 mun sadasti saunahan johtanut on
 suloaavistus ruumiissa nautinnon.

Läpi akkunan valkea vilkuttaa,
 ovi syöksevi höyryä tupruavaa.
 Ja Kaisa nyt vettä jo kiuluihin luo,
 ja kuivuneet vastat hän nostaa ja suo
 ne pehmetä höyryssä, hautua, niin
 ne valmiit on toimihin vastaisiin.

Ma aukasen oven,
 ja rattosuus poven
 jo valtaa, kun kynttilän tuikkeessa nyt
 lavot, lattiat näen olin peiteltyt.

Mun silmiän hiukkasen kirveltää,
 mut hymyten nyökkävi Kaisan pää.
 Ylös katsoen himmisti honkaisen
 katon laudat näen läpi höyryjen;
 ne uuninkin verhovat pyörteillään,
 niin että mä siitä vain pohjan nään.

Nää höyryjen hehkut
 ja vastat ja pehkut
 ne kaikk' ovat enteitä nautinnon,
 niin runsasna täällä mi tarjolla on.

Sivuhuoneessa riisuudun ripeinnään,
 olen valmis nyt löylyhyn lentämään,
 ylös portaita riennän ma harppaillen
 ja laskeun lavolle pitkäksen'.
 Ja saunanpa löyly, sen lämmin sää
 mua alkavi hautoa, pehmittää.

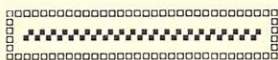
Ja riemuisin rinnoin
 ja punaisin pinnoin
 ma siinä nyt nautitsen loikoillen
 koko sielusta tuoksuja lämpöisen.

Kas, Kaisa jo saapuvi kiuluineen.
 Hän löylyksi kiukaalle heittävi veen,
 hän niinisin tupposin hierovi mun,
 ja vastan hän ottavi haudellun,
 koko ruumista sitten hän läiskyyttää,
 saa selkä ja sääret ja vatsa ja pää,

saa paikka jok' ainoo,
 kun vastalla vainoo
 mua Kaisa, min vertaista en ikänäin
 ole löytänyt joukossa kylvettäjäin.

Minä löylyä, iskuja saadessain
 hikivirrassa uin, mutta nautin vain.
 Tää tuska se tunnu ei tuskalle,
 ja hehkuva höyry ei polta se;
 joka isku se hermoja kiihottaa
 ja nostaa vain sitä nautintaa,
 mi saunass' on taattu.
 Kun iskuist' on laattu
 ja Kaisa vie vastansa syrjällen,
 viel' oljilla hetken mä loikoilen.

Lavon löylystä laskeun, allan' on maa.
 Vesikiulunsa Kaisa nyt kantavi taa,
 sen kylmänä niskaani tyhjentää
 ihon huuhtoen, että ei lehteä jää.
 Tää karkaisu kestävä sekuntisen,
 kyllyn päätös se oiva on, tiedän sen.
 Mut silmien sirkeys
 ja vartalon virkeys
 ja hilpeys olennon nuortunehen
 se kylpyni palkka on kaunoinen.

Muistosääntö.

Suosin saunakylpyä,
 aina siitä elvyn mä;
 mutta kivulloisillen
 vaara siit' on ilmeinen.

Kellä silmät kipeät,
 keuhkoneuvot hinterät,
 sairaloiset henkilöt
 ammetta vain käyttäköt!

Pieniä muistosäntöjä.

Terveudeks suvella sulle
avojaloin astuskella.
Jos sua nuha nuuduttavi,
silloin kengissä kävele!

*

Märkä sukka, märkä kenkä
kylmetystä kiirehtivät.

*

Jalat lämpimät, vilvas pää
terveyttäsi säilyttää.

*

Paljon päällesi pukien
raajasi luot raukeoiksi;
kuljet ja hiessä kylvet,
helposti vilustut vielä.

* * *

Vesi lähteen kirkkahan
antaa juoman armainman.

*

Maito on makea juoda,
suopi runsahan ravinnon;
siinä on ruoka, siinä juoma
oivallinen luonnon suoma.

*

Älä raakoja marjoja syö,
kipeäksi ne vatsasi lyö.

*

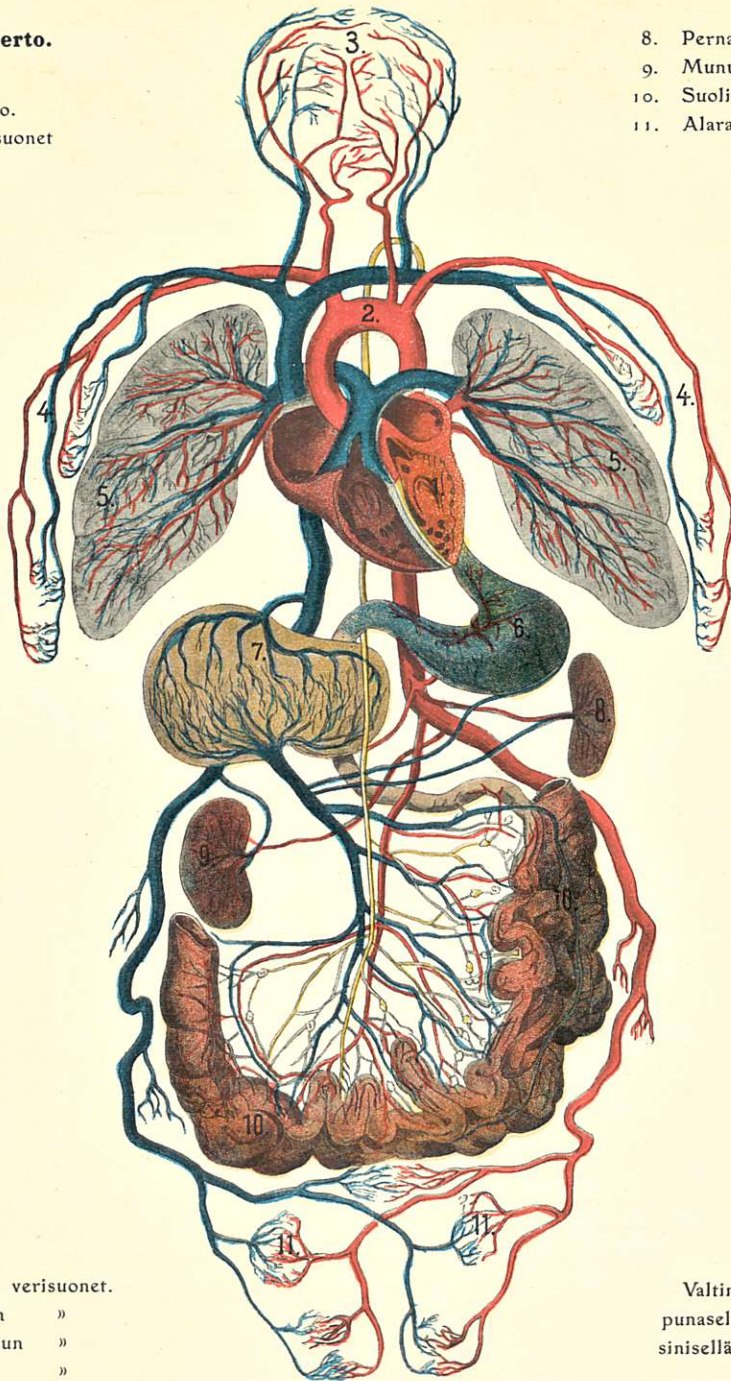
Kahvi ei ravitse lainkaan,
ruokahalun herpaisevi.
Puuro on aamun ensi eine,
paras voiman versottaja.

Veren kierto.

1. Sydän.
2. Emävaltimo.
3. Pään verisuonet

8. Pernan verisuonet.
9. Munuaisen »
10. Suolien »
11. Alaraajain »

4. Yläraajain verisuonet.
5. Keuhkojen »
6. Mahalaukun »
7. Maksan »

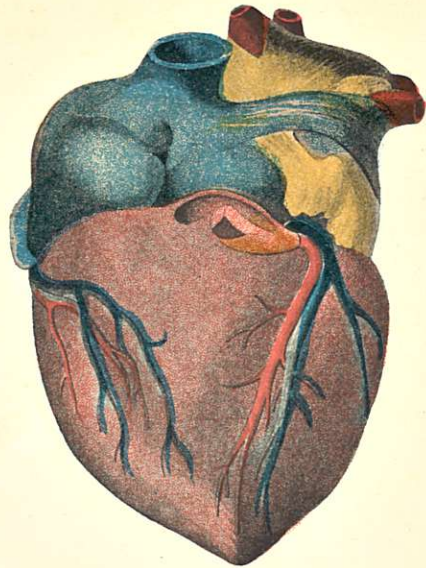
Valtimot on kuvattu punasella ja laskimot sinisellä värillä.

Sydämen toiminta.

Rinnassani sydän lyö
yöt ja päivät yhteen uomaan;
olkoon lepo taikka työ,
mä sen jyskytykset huomaan.

Sydän tykytyksillään
ruumiissamme veren ajaa
säännön mukaan kiertämään
suonten sokkeloista majaa.

Sydämein kun herpoaa,
kun sen hermoin kehotukset
eivät sitä lyömään saa,
aukee mulle kuolon ukset.

Sydän.

Kaksi muistosääntöä.

Alkoholi sydämen
myrkyttäjä on;
moni siltä aikaisen
sai hautakammion.

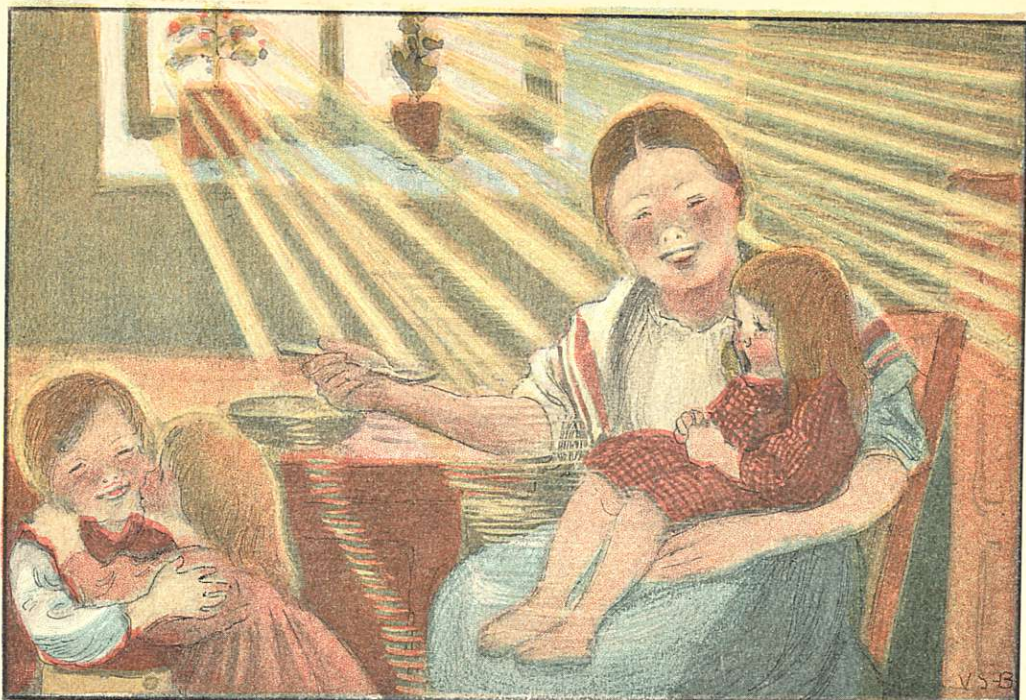
*

Tanssi, leikki — hyvät vaan
kunhan kohtuus muistetaan.
Tanssi ilta kernaasti,
mutta muista sänkysi!
Terveytesi, valvoin yöhön,
kärsii, tulet heikoks työhön.

* *
*

Päivänpaisteinen huone.

Auringon ylistykseksi.

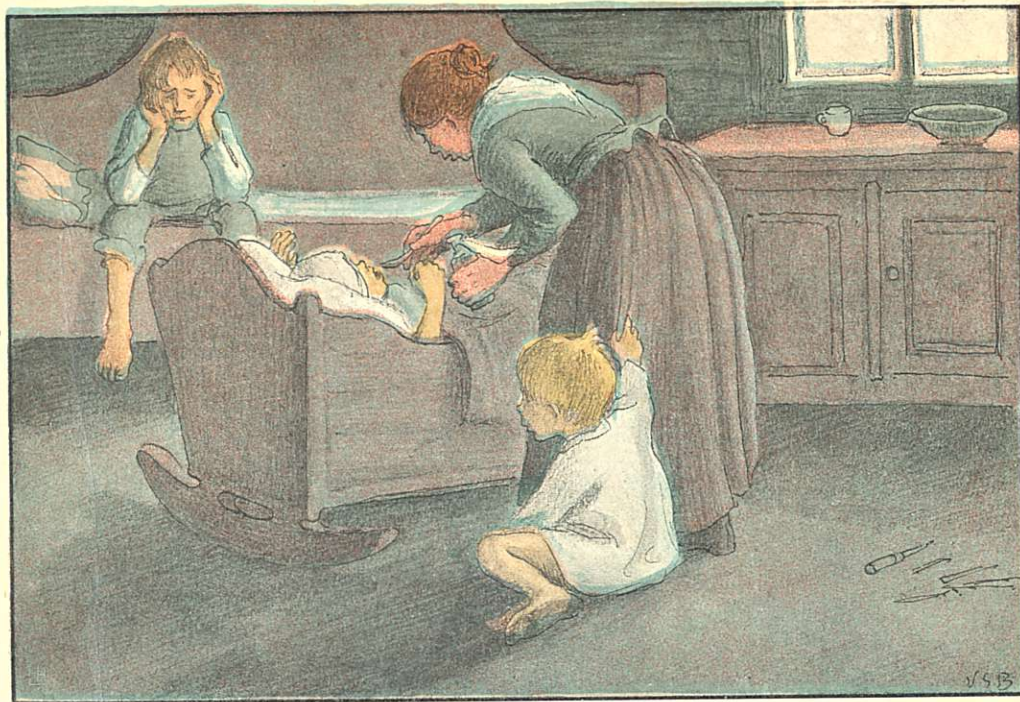
Miekkonen, jos huonees ruutu
kohti auringon on terää;
elon palsamin se kerää;
niin ei parhain sulta puutu.

Päivänpaiste kotilieden
lämmän-rattoisena pitää,
sienet, joista tauti itää,
kosteuden kauas vieden.

Ilahuttaa ihmismieltä,
elon, terveyden tarjoo;
mikä jähmettää ja varjoo,
väistyy päivänpaisteen tieltä.

Onnen mailta viekehiltä
viesti hellin on se varmaan;
sairas, terve, yhtä armaan
tervehdyksen saapi siltä.

Miekkonen, jos huonees ruutu
kohti auringon on terää;
elon palsamin se kerää;
niin ei parhain sulta puutu.

Päivätön huone

Kaksi muistosääntöä.

Ällös suutu sieluni!
Älä harmis uhriksi
itseäsi suotta raasta,
harkitse ja sitten haasta!

*

Arvo vanhemmille anna!
Mielessäs tää sääntö kannan,
niin sä arvon nuoremmilta
saat, kun saapuu elosilta.

* *

Rikkaus ei ole hyveen luoja,
on vain puutetta vastaan suoja.
Lapset köyhät ja rikkahat —
ihmisalkuja molemmat.

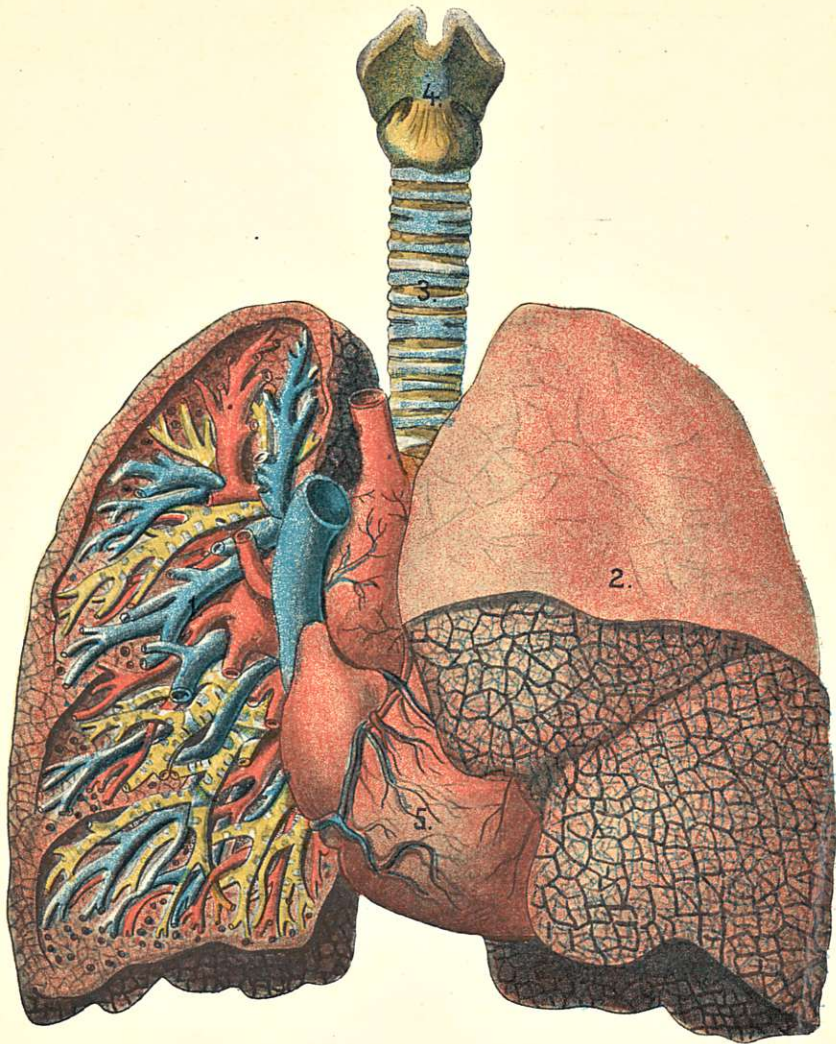
*

Itsesi unhottaen koita
muistella muiden kohtaloita.
Hyvyyttä jos on paljon sulla,
toisen on vaikea toimeentulla.

* *

Keuhkot ja henkitorvi.

1. Oikea keuhko halkileikattuna.	3. Henkitorvi.
2. Vasen keuhko; sen alaosasta kalvomainen peite poissa.	4. Kurkunpää.
	5. Sydän.

Keuhkot ja hengitys.

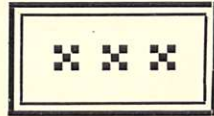
Keuhkot ne valvovat, mielees se paina,
että on veremme puhtaana aina
syntymähetkestä alkaen
ikään harmajan vanhuuden.

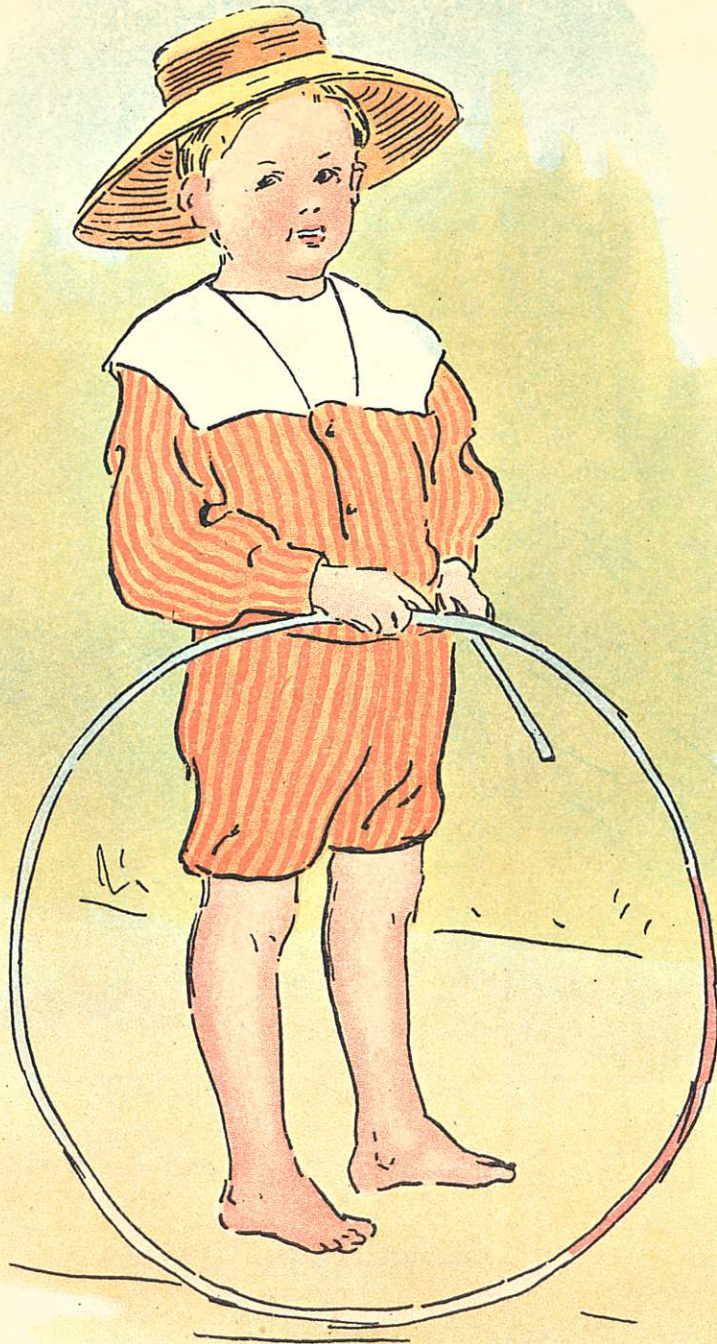
Siksi ne toimivat tarmonsä takaa,
ilmasta happea ottaa ja jakaa
veremme saaliiksi sen, että tää
niin elonvoimansa säilyttää.

Vaan se on turha, jos tehtävää toista
keuhkot ei suorita, jos eivät poista
ruumiissa syntyvää hiil'happoa,
jonka on veremme koonnunna.

Hengittäessä te keuhkoihinne
hankitte tilaa, ja ilmasta sinne
tulvivi happea niin läheten
luo verivirtojen kiertävien.

Veri nyt suotua hetkeä käyttää,
hapella kyllältä itsensä täyttää,
hiil'-hapon myöskin nyt hylkääpi se;
ulos te sitten sen hengitätte.

Raitis ilma.

On hengitys mulla niin tyyni ja syvä.
Tää laaja ja korkea rinta on hyvä.
Ilman happi se vertani puhdistaa,
sydän kiihtyy siitä ja voimia saa.

Se ilma tok' olkohon puhdas ani,
jota hengitän kahdella keuhkollani;
pois pöly ja basillit, kosteus pois
ja siivoton haju, mi inhoksi ois!

Minä huonehen ilmasta yönylisestä
tulen pötkelöpääks, sit' ei hermoni kestä.
Auk' akkunat siis! Tule, ulkoinen sää!
Sen puhtaus mieleni virkistää.

Eri seutujen ilmalla on erotusta.
Se tehtaiss' on sakea, nokisen musta.
Katusohjujen kuivunut törkyinen suo
tomun täyttämäks kaupungin ilman luo.

Sumu raaka se verhovi liejuja, soita.
Ja siitäkin terveys saa vahingoita.
Havumetsien tuoksuva kuivuus se
elonriemu on nuortava keuhkoille.

Mut ilmasto puhtoinen tunturilaen!
Veren voimia, hilpeyttä sieltä mä haen.
Meren rannikon suolaisen pirteä sää
se on karkaisevaa sekä elvyttävää.

Sylkyastia.

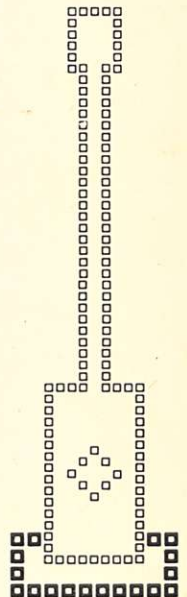
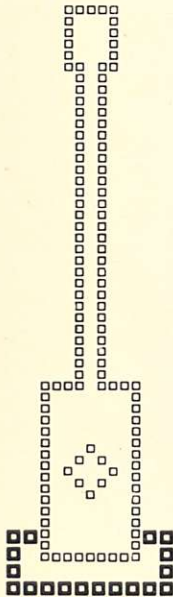
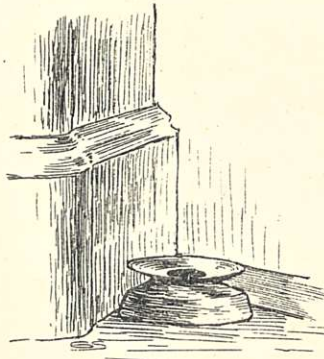
Kun niin moni siivotonna sylkee permannolle,
vaara siitä johtuva ei tuttu heille olle;
eivät tienne, että keuhkoin sairaaloisten lima
keuhkotautibasillein on julmain asuksima.

Sylkilima permannolta kuivuneeks kun saapi,
tomuhiukkasina sitten ilmaan kohoaapi.
Se ei näy, sen basillit ei tunnu myöskään nenään,
pääsyä ei keuhkoihin voi estää niiltä enään.

Ken nyt tätä tomua vain keuhkoihinsa veti,
tahtomattaan taudinkylvön kamalan sai heti.
Basillit ne keuhkoihin taas paneutuu ja pesii,
niiden hävityskin tulee ennenpitkää esiin.

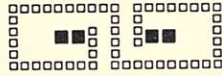
Tämän vaaran estetyksi voit sa kyllä saada.
Pidä pieni astia ja vettä siihen kaada.
Sylki siihen syljetty ei kuivu, sinne jää se,
eikä pahat basillit siis toisen keuhkoon pääse.

Joka päivä tyhjentää tää astia sä muista,
totkukaivoon vaarattomaan sisus siitä puista;
kiehuvalla vedellä se huuhtase ja taasen
asetä se sopphensa, josta nähdä saa sen.

Maksa.

Maksa luopi sappea,
tehtävän mi suuren täyttää:
hyväksensä suolissa
ruuansulatus sen käyttää.
Pitkin pientä tiehyettä
soluu sappi estehettä
sulattajaks ravinnon
putkeen ohutsuoliston.

Munuaisten toiminta.

Verestä liian veden ja suolan
ottavat munuaiset,
niin että veressä ainesmäärät
ain' ovat samanlaiset,
sellaiset, jotka tyydyttävät
ruumihin kudonnaiset.

Ruumiin vieroma neste tiensä
löytävi liukkahasti,
pitkin putkea kahta se valuu
vesirakkohon asti,
sinne se kokoontuupi ja sitten
poistuvi sopivasti.

Pieniä muistosääntöjä.

Sille jota koira nuoli,
usein siitä syntyi huoli;
pieni mato koiran kuonon
ihossa on vieras huono.

*

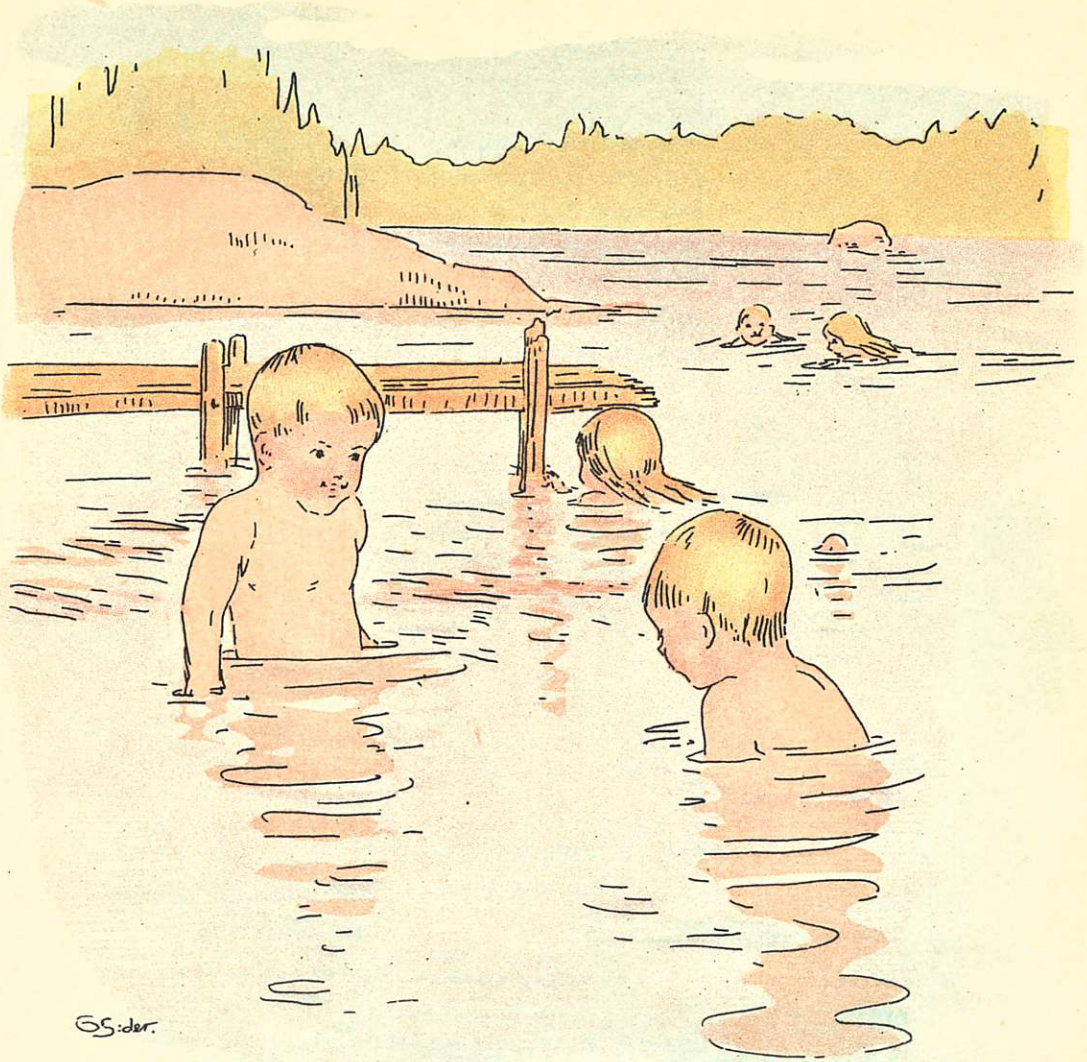
Vaarallist' on leikkiä
varisseilla lehdillä,
taudinsiemen niistä vois
suuhun päästä, vaivan tois.

Joskus turhan pienet haavat
pahaa paljon aikaan saavat.

*

Apua jo alkaessa
tavoittele tautihisi:
toki heitä hemmottelu,
tosi turhasta erota!

*

Uinti ja ilmakylpy.

Kesäkylpy on parhain, kun lahdessa uin.
 min rannat on verhottu vehrein puin.
 Ma vaatteeni väljät luon mättäälle siin',
 alas aaltoihiin reippaasti pinkasen niin;
 heti pääni ma kastelen, heittäydyn
 niin keskelle laineiden hyrskyilyn.

Jos uida en voi, niin rannalla vaan
 ma varoen molskutan ääressä maan,
 jos uinkin, en kauemmas mennä mä saa,
 kuin varpaani pohjahan tavottaa;
 jos suontani syvällä vetäisi, niin
 mä uppoisin aaltojen uumeniin.

Vilu karmivi hiukkasen alottajaa;
 pian kuitenkin iho jo lämmön saa.
 Vesi hellivi ruumista vilpoisaa,
 mi aaltojen helmassa loiskuttaa,
 jos kylmyyttä tuntisin uudestaan,
 en uintia päättänyt ajallaan.

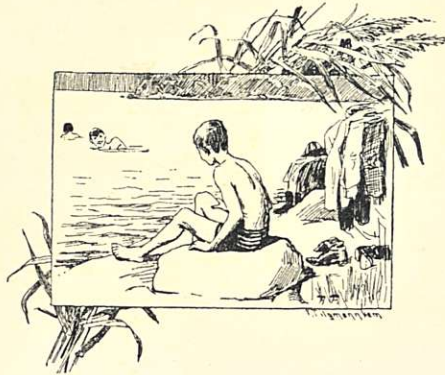
Sinihuulin jos uitua värisen mä,
 niin vedessä liiaksi viivyttyä
 on tullut, ja silloin ma koitella saan,
 miten taasen ma lämpiän joutuiseaan,
 minä juoksen ja hyppään, niin että en
 saisi tautia palkaksi vilustuksen.

* * *

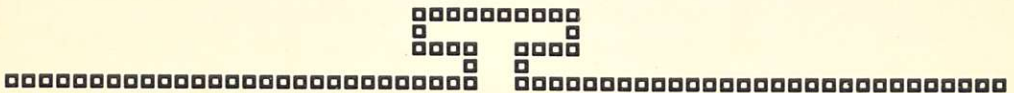
Kun ilma on lämmin ja poutainen,
 minun rintani sykkivi riemuiten;
 mä äyräällä lehtevän rannikon
 otan silloin kylpyä auringon.

Toki varoa alkaissa täytyvi mun;
 on tottumus tarpehen, ennenkun
 saa usean hetkisen ilma ja sää
 mun ruumiini ihoa elvyttää.
 Ma lopuksi vetehen pulskahdan,
 niin saan minä kastehen voimistavan.

Uintisääntö.

Alkaneeks kun kerran saan,
 kesän uin ma kokonaan,
 joka päivä molskuroin,
 jos vain suinkin säältä voin.
 Päiväkseen on sääntö tää:
 »Kerran, eikä enempää».
 Mut jos sää on helteinen,
 hiessä jos helmeilen,
 uin, jos vahva olen mä,
 kaksi kertaa päivässä;
 kolmasti uin korkeintaan,
 enemmän en milloinkaan.
 Määrä uinnillakin on;
 liika tuopi turmion.

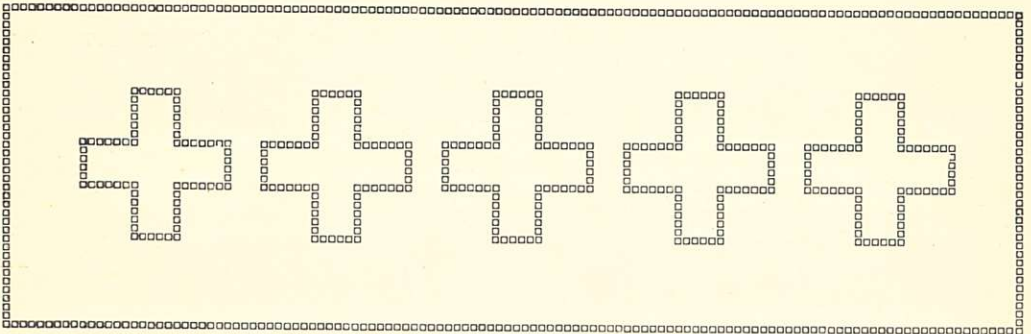
Aistimme.

Tuntoaisti.

Tuntoaisti ihossa
toimii eri hermoilla,
jotka tuntee kaiken hivun,
painon, kylmän, kuuman, kivun
ja meit' ehdottomasti
joka vaiheess' ohjaapi.

Jalka tuntee polun sen,
jolla kuljen hapuillen,
hartia sen kuorman, josta
päiväpalkkani ma nostan,
iho terveen poskipään
päivänpaisteen, tuulis-sään.

Otsa äidin suudelman
tuntee vilvaan, rakkahan,
leuan hieno hipiä
hänen hyväilyksensä,
käsi tuntee viipymättä,
isä hellä kun lyö kättä.

Makuaistin.

Suulaki ja kieli ovat maun tutkijoita.
Niiss' on makuhermoja ja niiden pahkuroita.

Hermoponsiin suuhun viety aine koskettaapi;
ne sen maun laadusta niin pikaa selon saapi.

Kielen kosketus tuo ilmi, mik' on katkerata,
hapanta ja suolaista ja mikä makeata.

Mut ei makuaisti luotu nautinnon vuoks yksin,
toinen toimi tärkeä käy siinä käsityksin:

Maku käskee rauhasia, että valmistavat
ruuansulatusta varten nesteet tarvittavat.

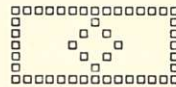

Koska ruumiin vointi riippuu ravinnosta juuri,
ruokahalulla siis tässä merkitys on suuri.

Siksi on se tärkeä ja huolta siihen luokaa,
että aina pöydällänne maukkaana on ruoka.

Ylellisyys tarpeen ei, ei hienot herkut, mutta
makuisuutta vaaditaan ja huolta, puhtautta.

Joskus maku eksyttää ja nautinnot vie harhaan.
Halut ohjaa järjellä, niin voitat onnen parhaan.

Hajuaisti.

Ilmaa ja kaasuja
nenämme vetää
sieramihinsa
nuuskiessaan,
niin hajuhermoja
haihtuvat aineet
helposti pääsevät
kiihottamaan.

Niin nenä huomaa
ne ilkeät löyhkät,
jotk' ovat vaarana
terveyden;
ummehtuneen sekä
kostean ilman
turmion tunnemme
johdolla sen.

Myös hajuaisti
riemuks on meille,
virkistystä se
miehelle suo;

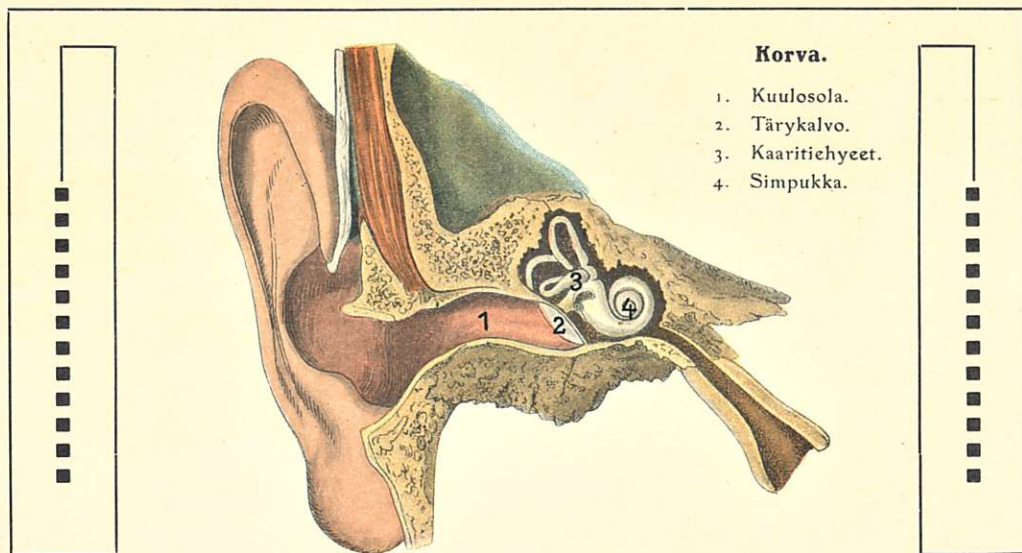
niin moninaiset
herttaiset tuoksut
nautittaviksi
meille se tuo.

Aattele tuoksua
alkavan kevään,
tuoksua tuomen
kukkasissaan,
lehtevän koivun
paisteessa päivän,
pihkaisen männyn
kankahallaan!

Muistele tuoksua
kirjavan niityn
kukkaisvuoteena
loistelevan,
tuoksua kankaan
kanervavaijan,
tuoksua vainion
valmistuvan!

Kuuloaisti.

Korviin, päähän syventyviin
kuuloaisti kätkettiin.

Kun sen tiehyisiin syviin
lasilla sa katsot, niin
hämmästyit sä paikkaa, jossa
elimet on älykkäät;
siellä korvasokkelossa
osat näppärät sä näät:
etehinen pussimainen,
kolme kaaritiehyyttä,
simpukka tuo ruuvimainen,
sillä kaksi porrasta.

Simpukka on paikka, minne
kuulohermot päätyvät;
niinkuin luutun kielet sinne
säikeet johtuu kireät.
Sävel, puhe liittäissänsä
kun nyt saapuu simpukkaan,

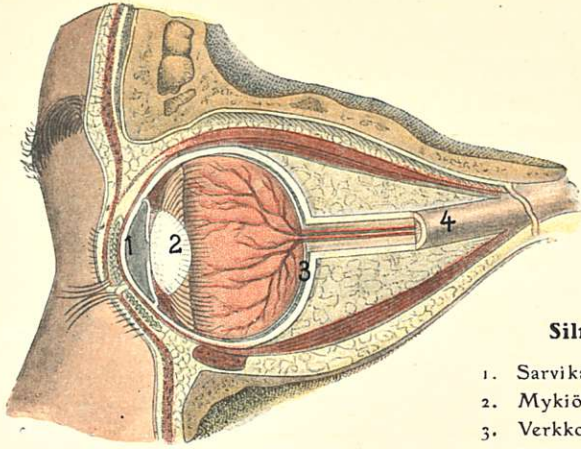
valittua säiettänsä
koskee, saa sun kuulemaan.
Kuuloon muulla sokkelolla
laisinkaan ei osuutta,
mutta johdolla sen olla
voimme tasapainossa.

Onneni ma runsaampana
nautin korvain avulla:
Niihin kaikui ensi sana
oman äidin huulilta.
Oi, tuo sävel, armas, hellä,
jota yötkin lauloi hän
koittaen mua viihdytellä
rauhatonna itkeissän'!
Oi, se soi mun korvissani,
eikä koskaan vaikene,
parhaan osan onneani
kertoo mulle laulu se.

Sanoillaan hän siementeli
 minun nuorta sydäntän',
 luottamusta viritteli,
 että tiellä elämän
 onnen lahjat ilmestyvät
 eteen puhdasmielisen.
 Monet isän neuvot hyvät
 vahvistivat kylvön sen:
 hillitsemään luonnon pahan,
 huikentelut tuhoisat,
 kiusausta karttamahan
 vakaasti ne vaativat.

Murhe sydäimestä haippuu,
 mielen tyylyys sulaa voi,
 kylmäkiskoinenkin taipuu,
 sävel uhkuva kun soi.
 Suvimetsän vieno humu,
 leivon laulu keväinen,
 ukkos-ilman jylhä jumu,
 pauhu meren myrskyisen —
 kaikki korvan kanteletta
 salattua koskettaa.
 En voi kuulla hartaudetta
 luonnon suurta soitantaa.

Silmä.

1. Sarvikalvo	} Silmä-
2. Mykiö	
3. Verkkokalvo.	
4. Näköhermo.	

Näköaisti.

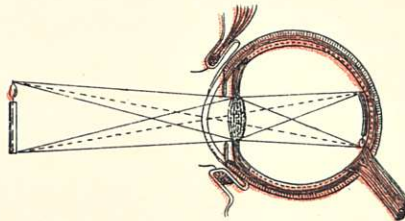
Meille kyky nähdä valon elämän luo kalliimmaksi; Luoja lahjan antoi jalon, kun soi meille silmää kaksi, maailman niin näen tän, hymyilevän elämän.

Näköaistin ihmerikkaan hienot hermosäije-juovat verkkokalvon tuntehiikkaan syvään silmän pohjaan luovat. Väriä ja muotoa säikeet nää voi kuvata.

Kirkaasen kun silmäterään esineistä valo hohtaa, se sen taittaa, siitä kerää säiteitä, ne sitten johtaa yhteen verkkokalvolle, jossa kuvaks luontuu ne.

Valon paljoudella kukaan silmiänsä ett'ei revii, silmäterä tarpeen mukaan supistuu ja laajenevi, valomäärän riittävän päästäen vain silmähän.

Tässä näemme miten kynttilän

kuva muodostuu verkkokalvolle.

Hyvään kirjain ajatukset
rikkaat näkö mulle antaa,
niin voi jalot istutukset
sydämässän kasvun kantaa;
hengen laaja viljamaa
silmälleni aukeaa.

Ihanuuden vallitsevan
luonnossa ma silmin näen,
elämätä hallitsevan
Luojan viisauden ja väen;
kaikessa ma havaitsen
järjestyksen ylhäisen.

Näen, kuinka kirkas laine
lyöpi vasten maamme rantaa,
kuinka päivä loistavainen
ylhää soihtuansa kantaa
säteillänsä kullaten
maan ja jaksot järvien.

Hongikko ja koivulehto,
kukkakummut, kalvot vetten.
kirkkaan vieno suviehtoo —
niitä nähden riemuitsetten,
saatte halun toimintaan
parhaaks kauniin kotimaan.

Pieniä muistosääntöjä.

Tieto, järki vahvimmat
terveyden on vartiat;
mielenmaltti parhain on
ase elon taistelun.

Ruumistas jos väärin käytät,
terveydelle oven näytät;
sielus väärin hoitaen
ulos ajoit terveyden.

*

*

Hermojärjestelmä.

Aivot ruumiin valtikkata käyttä, ajatuksen avaimia kantaa, käskyjä ja säädöksiä antaa niinkuin niistä hyötyisältä näyttää.

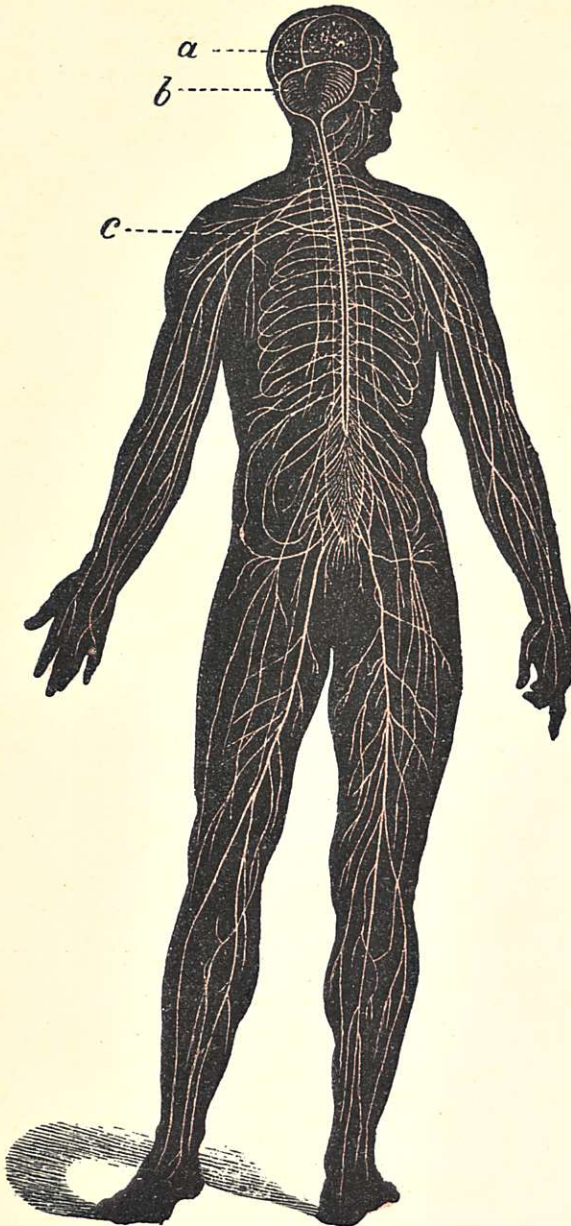
Monet hermosäikeet pienet, hienot kulkee ruumiin joka soppeen asti; ohjillansa näillä vakavasti aivot ohjaa ruumiin kaikki tienot.

Selkäydin toki suuren puolen johtoonsa sai ruumiin toiminnoista; niin on laita elimien, joista riippuu, josko elän taikka kuolen.

Käyttäin tarkkain hermoain välitystä selkäydin yli päivää, yötä, suuntaa verenjaon, keuhkoin työtä, sydämemme tyyntä tykytystä.

Vatsan sulaavista nestehistä ydinhuolen pitää samaan tapaan, määrää liikkeit, jatk' ei tahdon vapaan riipu käskyistä, ei estehistä.

Mut jos tahtoa vain hiukan verran tarvis on, käy aivot ohjaajiksi; ihmisenhän onkin suuri siksi, tahdostaan kun toiminnan luo herran.

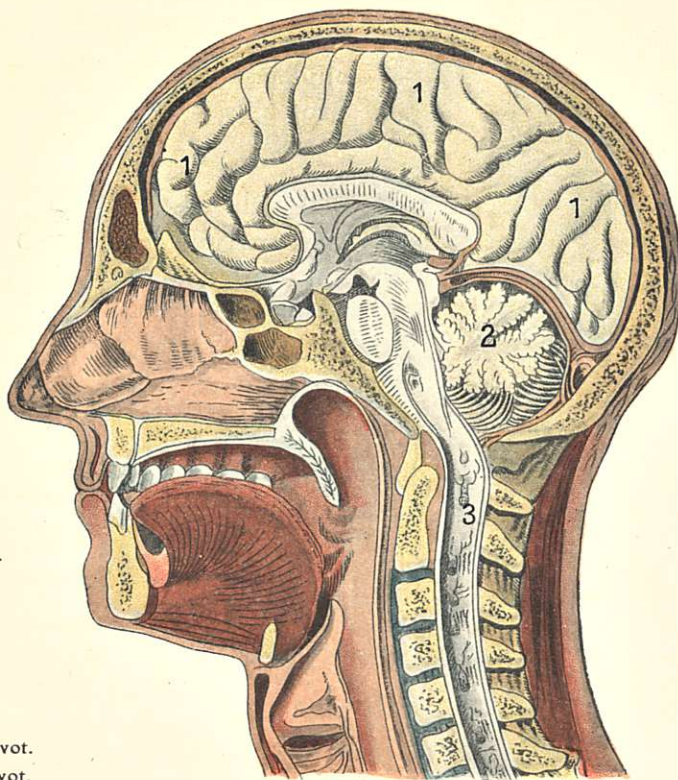
Hermosto.

- a Suuret aivot.
- b Pienet aivot.
- c Selkäydin.

Sielun elonpiiri ovat aivot,
tajunnan ja tietoisuuden maha,
ymmärryksen, järjen toimipaja,
jossa elää tunnon rauhat, raivot.

Aivoin kehitys ja tiedon valo,
sielun selvyys, ajatuksen varmuus,
mielenmaltti, tahdon luja tarmuus —
siinä ihmisen on määrä jalo.

Aivot.

1. Suuret aivot.
2. Pienet aivot.
3. Selkäydin.

Pieniä muistosäntöjä.

Syönti makeisten sä jätä,
ettei hampaitas söis mätä.

*

Harjalla ma hampahani
illalla perin puhistan,
huomenelta kun havahdun,
suuni huuhton huolellisna.

* * *

Huokuissas jos suus on kiinni',
vaaraa monta vältät niin.
Nenällä vain hengitä,
keuhkojas niin suojaat sä.

*

Kuumaks itsesi kun saat,
olkoot toimes taidokkaat.
Liian kylmä juoma on
silloin tuoja turmion.
Hiukan jäähdyttyäs sä
saatat kylmää ryyppätä.

*

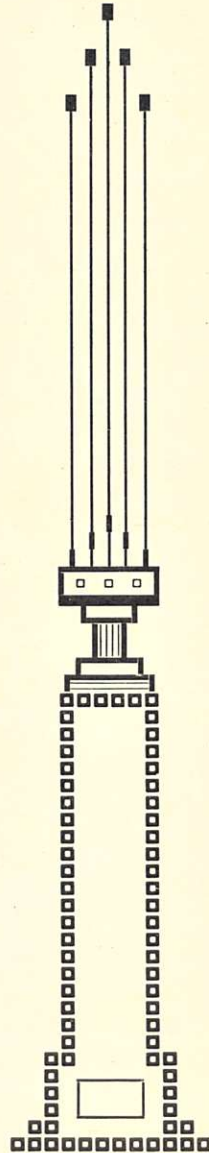
Ilkeä, sulettu ilma
luo sun pääsi pökkelöksi.
Jotta et tyhmäksi tulisi,
tupasi sä tuulehuta;
seinähäsi syökse reikä
ilman raittihin ravata.

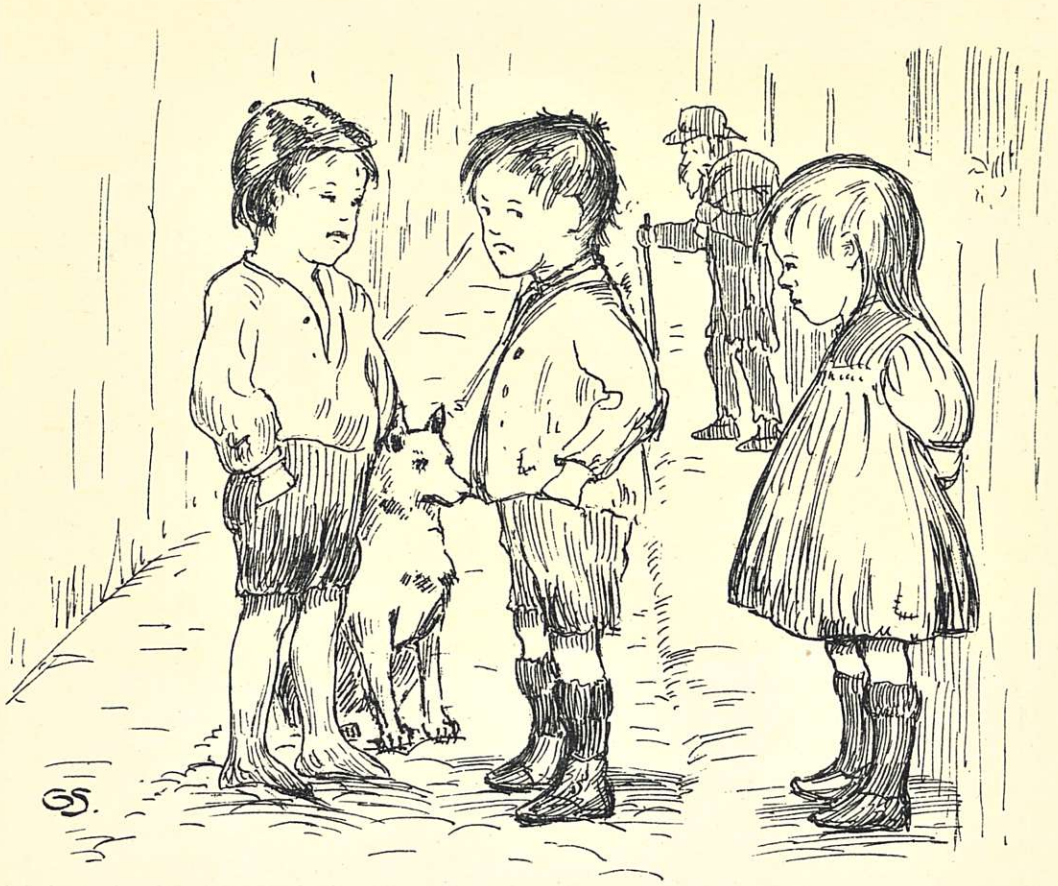
* * *

Siisti paidan on pitäjä,
kun on puhdas paidan kaulus.
Jos sun nuttus on napiton,
napin lävet liestynehet,
olet jättö järjestyksen.

*

Ei ole tehty housun tasku
kättä siinä kanneksia,
eikähän tavasta tästä
ole terveyden tueksi.

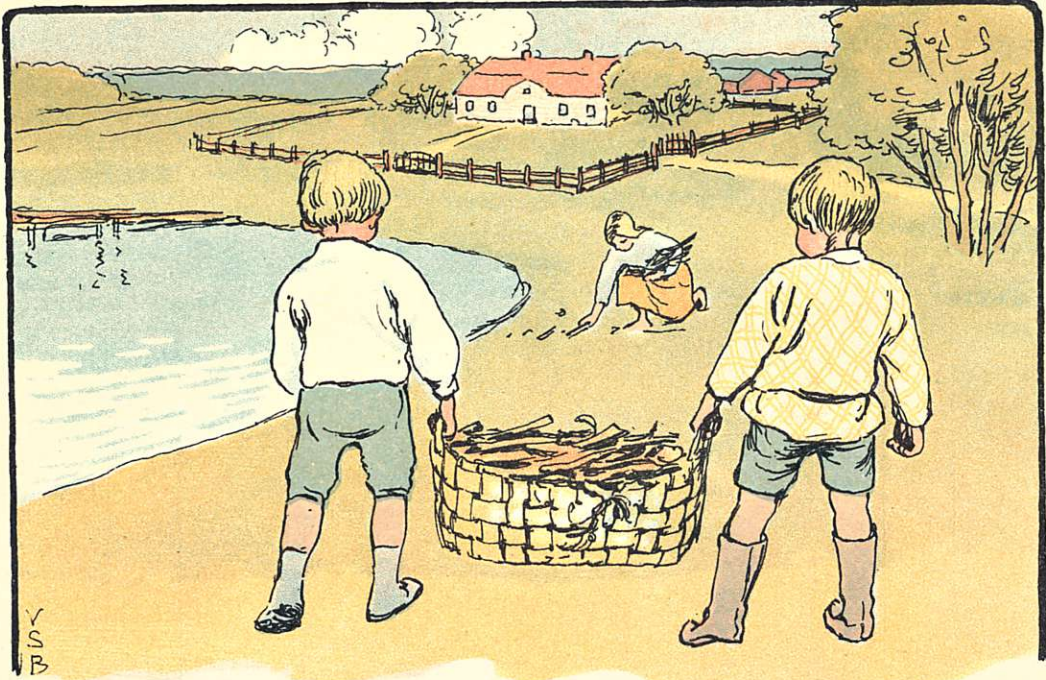

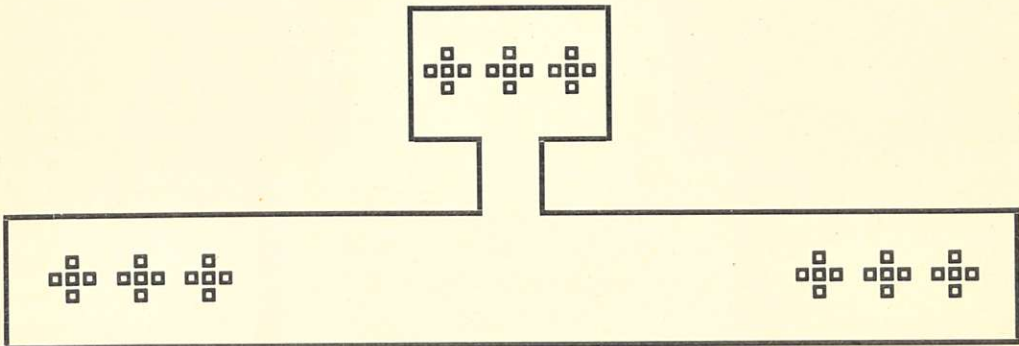
Toimettomuus ja työ.

Laiskuus, veli paheiden,
 syntyi hornan syvyyksistä,
 kiertää kujat turmellen
 monet toivon siemenistä.
 Toimetta ken vetelehtii,
 rantaan turmeluksen ehtii.

Työssä kasvaa voimasi,
 verraks sen ei kulta riitä.
 Tointa joka päiväksi,
 ruumis, sielu elpyy siitä;
 menestyksen, voinnin oivan
 siitä saat ja huolten hoivan.

Pieniä muistosäntöjä.

Tahtos ohjaa, jättää malta,
mik' ei näytä oikealta.
Ääntä houkuttelijain
seuraa lampaat, narrit vain;
katkera, mut myöhäinen
katumus on palkka sen.

*

Luja tahto, tiedä sä,
ei ole itsepäisyyttä.
Luontos hillitä kun koit,
tahtos voiman näyttää voit.

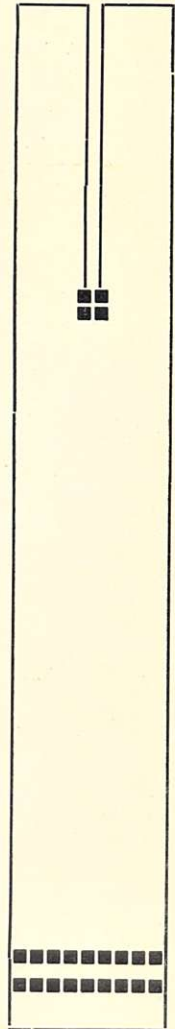
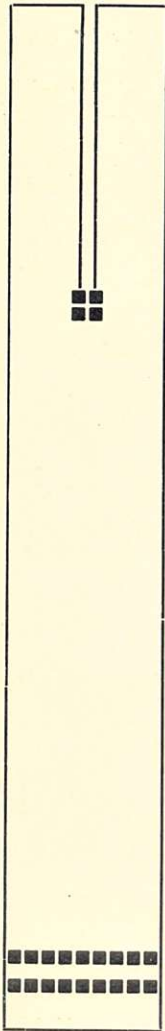
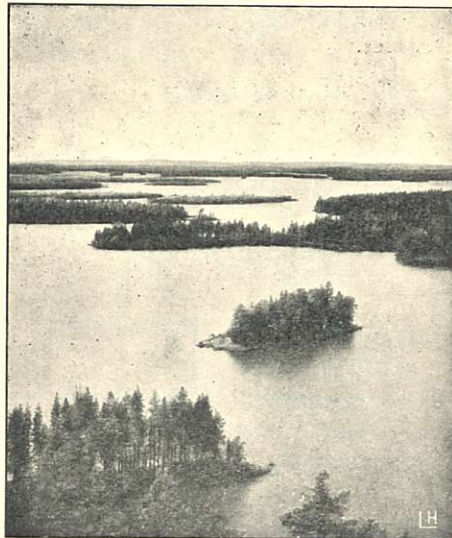
*

Tähden kovan onnenkohtalon
vanhemmat ei syytä huoli kantaa;
itse suurin syyllinen hän on,
väärän muodon onnelleen ken antaa.

* * *

Kunnioitus oikeuden, lain,
mieli luja ohjaksissa ain',
edistyksen terve harrastus —
niissä yhteiskunnan perustus.

* * *

96. barnh. 3.

Oker-Blom

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA

120 102 1553

HINTA 3: 50